

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 28 του Τριμηνίου 1905

ΓΡΑΦΕΙΑ: Όδός Οικονόμου αριθ. 4

ΑΡΙΘ. 161

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

D. ASTERIOTIS. Νεοελληνικά Γράμματα.
ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. Έλα να πάμε
στο γυαλό.
ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ. Σκιές Γροθιές
(συνέχεια)
Ζ. ΧΑΡΙΑΣ ΦΥΤΙΑΗΣ. Άβαρία.
GRIMM. Οι ξυλποιοί άνθρωποι (μετάρρ. Alex.
Steinmetz).
ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΣ. Οι γεωργοί μας και η γεωρ-
γία στην Ελλάδα.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. Το αυτί του κύρ
Νικήτα.
SIFE STRUGGLER. Θεατρικές πινελιές —
Κατοχή.
Δ. ΔΕΒΑΡΗΣ. Ό Σιός Τζώρτζης.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήμος Φιλώτας Νάξιος. Ρή-
γας Γκόλφης. Στ. Σαββαΐης.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Φαινόμενα και πρά-
ματα (Η Κατοχή — Ό Πινθηπουργός — Η Ρουσ-
σογιαπωνέζικη Ειρήνη — Οι Αρμένιδες — Το μαρ-
τύριο του Δέσφου — Για τους συντρομητάδες μας).
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ —
ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

„ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ“

Με τον τίτλο αυτό στο «Mercure de France»
(φυλλάδιο 15 του Τριμηνίου, 1905) δημοσιεύει ο κ.
D. Asteriotis (Pliléas Iebesgue) το δεύτερο άρθρο
του για τη φιλολογική κίνηση στον τόπο μας. Ίδου
το άρθρο του:

«Μπορεί να φανή παράξενο, στην αρχή του εί-
κοστού αιώνα το αναγκαστικό αυτό ακκοῦμπισμα
μιας λογοτεχνίας άπάνου σε γραμματικές φιλονει-
κίες. Και όμως άλλοιότικα δεν μπορούσε να γίνει
στη νέα Ελλάδα· εκεί το γλωσσικό ζήτημα είναι,
πρώτ' απ' όλα, πρόβλημα έθνικό, φλόγα ζωντανή
που τρέφει κάθε συζήτηση, όπως άλλοι την τρέφουν
ή πολιτική ή ή θρησκεία. Και μήτε πρέπει και πολύ
να μας παραξενεύη έμας ένας τέτοιος διανοητικός
φρενισμός, με την προσπάθειά του να υποτάξη την
αισθητική στη γραμματική, όταν κ' έμεις έδω δί-
νουμε τόση σημασία στο ζήτημα της ορθογραφίας
της γλώσσας μας. Μονάχα οι Γάλλοι και οι Έλλη-
νες ύψωσαν σήμερα σε ζήτημα καλαισθητικό την
παραδομένη γραφή της γλώσσας· και πρέπει να
δμολογήσουμε πως ή μορφή είν' εκεί πέρα, για τους
καθαρολόγους, κάτι τι σπουδαιότατο. Η γνώμη

τους τις πιο πολλές φορές, στηρίζεται σε μιάν άπά-
τη του ματιού.

Γι' αυτό και θα φιλονεικούν εκεί, για πολύ ά-
κόμα, άπάνου σε λεπτομέρειες που φαίνονται στους
ξένους παιδιάτικες ή γελοίες. Πολύ συχνά οι γραμ-
ματικοί λησμονούν πως δεν έχουν το δικαίωμα να
γενικοποιούν, δηλονότι να βρίσκουν έργο τους είναι
μονάχα να βρσανίζουν, να σημειώνουν, να μορφώ-
νουν. Κι αυτό ακόμα πολύ δύσκολο έργο. Γιατί ή
γλώσσα πάντα τρέχει σαν το ρέμα και πάντα είν'
έτοιμη να συντρίψη τους φράχτες που νομίζουν πως
την έχουν κλείσει. Μα για τη γλώσσα τους δεν έρ-
χάζονται μονάχα οι Έλληνες· γιατί ή Ελλάδα είν-
αι ή έρση της Ιστορίας γή, και ή γλώσσα της,
σαν τ' έρείπιό της, εξετάζεται κι αυτή, συχνά πυ-
κνά, από του κόσμου τους φιλέρευνους.

Πράγμα που δεν είναι και τόσο ακίνδυνο, όσο
αφιλοπρόσωπος κι αν είναι ή έπιστημονικός ζήλος
των ξένων συμβούλων των Έλλήνων· παράδειγμα ή
σοφός Κρουμπάχερ, που έγραψε το «Πρόβλημα της
γραφόμενης γλώσσας». Μα λίγο λίγο άπλώνεται το
φώς, που αναβλύζει πότε από τη Γαλλία, πότε από
τη Γερμανία, και μέσ' στη ζέστα της ζωής που
πλαθεται, ξαναγεννιούνται μαζί οι δυο ασύγκριτες
δυνάμεις της αρχαίας Ελλάδας· ή φιλοσοφικός νους
και ή δραματική φλέβα. Οι Έλληνες, αλήθεια,
πάντα το Νου τότε θεώρησαν υπέρτατο χάρισμα του
ανθρώπου· το φυσικό τους είναι να στέκονται πάντα,
και με παθος, ιδεολόγοι· τόσο που πάντα ή λόγος
τους είναι καθαρός και πλούσιος, και ή όμιλα τους
γιομάτη χάρη και ζωή· και δεν έχουν τίποτε ξερό
και κρύο στο λόγο τους και στην όμιλία τους. Γιατί
δυο είναι οι πόλοι της ελληνικής ψυχής, στενά ται-
ριασμένοι: ή Νους, ή Καρδιά (1)· ή Λόγος και το
Αίσθημα· το δεύτερο πάντα υποταχτικό του πρώ-
του, φωτίζοντας και ζωντανεύοντας εκείνο.

Όλα αυτά και άλλα πολλά ακόμα εύκολα κα-
νείς τ' βρίσκει στο ελληνικό έργο του Ψυχάρη, και
στο έργο του ποιητή Κωστή Παλαμά, του μαθητή
του Ψυχάρη. Μόνο σ' αυτούς βαθύτερα ένστικτωμένα
δείχνονται τ' χαρακτηριστικά γνωρίσματα της φυ-
λής· και γι' αυτό και τωραϊότερο μέρος της τωρινής
παραγωγής, από το 1888, είναι άχώριστο από τ' ά-
δυ αυτά όνόματα.

Βάλαν όλα τ' δυνατά τους για να πραγματο-
ποιήσουν τη σκέψη τούτη του Σολωμού: «Κλείσε
μέσα στην καρδιά σου την Ελλάδα, και θα αίσθαν-
θής να λαχταρίζη μέσα σου κάθε μεγαλειό», έλεγε ή
μεγάλος πρόδρομος. Συχνά πυκνά, μέσα σ' αυτά
τ' άρθρα, θα μου τυχαίη να δανείζομαι γνώμες
του ενός ή του άλλου, είτε από το «Ταξίδι», είτε

(1) Η φραση αυτή είναι ελληνικά και στο πρωτότυπο.

από τ' «Ρόδα και Μήλα» του πρώτου, είτε από
τ' «Γράμματα» του δεύτερου. Εκεί που ξανάνιω-
νε τη γλώσσα και ζητούσε να ξαπλώση στον πεζό λόγο
την επανάσταση που είχε ενεργηθή στην ποίηση, ή
Ψυχάρης έχτιζε μαζί τη νεοελληνική κριτική και
φιλολογία στα στερεά θεμέλια μιας έπιστημονικής
και ορθολογικής παρατήρησης, σύμφωνα με τ' ά-
ντα συστήματα της έπιστήμης στη δυτική Ευρώπη.

Τ' ά γραμμένα του έδω κ' εκεί παρατηρήματα,
που δεν είναι παρά κουδέντες σφραγισμένες με μια
δικθεση που ζωηρά σε τραβάει, δεν έξιζαν να μέ-
νουνε σκόρπια στις έφημερίδες και στα περιοδικά.
Ό συγγραφέας τους πάντ' άνωσε σε δυο τόμους που
δεν είναι οι τελευταίοι της σειράς και που θα μέ-
νουν πιο πολύ σαν έξηγητικοί των άγνών λογοτεχνι-
κών έργων του. Πολλοί όλίγοι πριν άπ' αυτόν, όσα
έπιφυλαχτικά κι αν κρίνουν τις θεωρίες του οι όπα-
δοί της μικτής γλώσσας, είχανε την τόλμη να γρά-
ψουνε δημοτικά στον πεζό διδαχτικό λόγο. Ό Βα-
λαωρίτης δεν το έκανε, και υπάρχουν ακόμα στην
Ελλάδα μορφωμένοι άνθρωποι που δεν πείθονται να
γράφουν έτσι, όσο παράλογος κι αν μπορεί να φαίνε-
ται ή τρόπος τους. Άληθινά, ή δλάκερη Δημοτική
τέσσερεις λογαριάζει σήμερα για άρχηγούς τον Ψυ-
χάρη, τον Έφταλιώτη, τον Πάλλη και τον Παλα-
μά· άπ' αυτούς ή τελευταίος μόνος κάθεται στην
Ελλάδα. Το πολύ του δημοτικού στρατού το σχη-
ματίζουμε συμβιβαστικοί· πλήθος άπ' αυτούς έχουν
πραγματική άξία, καθώς θα μου δοθή εύκαιρία να
δείξω σε λιγάκι.

Δυστυχώς το βιβλίο είναι κάτι σπάνιο στην Έλ-
λάδα, και ό,τι κανείς παράγει, μένει σκορπισμένο
στις έφημερίδες και στα περιοδικά. Έτσι και ποιη-
τές ύπεροχοι, σαν τον Πορφύρα και σαν το Γρυπά-
ρη, δε φροντίσαν ακόμα να πλέξουν σε στεφάνι τ' ά-
ποιήματά τους, κι ακόμα περιμένεται να εκδοθούνε
σε βιβλίο τ' ά τέλεια στο ύφος «Θαλασσινά είδύλλια»
του Παπαδιαμάντη, που τον θεωρούν εκεί κάτου
μάστορα στο διήγημα.

Οι Έλληνες φαίνεται πως άγαπούν, ως τ' τώ-
ρα, τ' ά πιο σύντομα είδη του λόγου, και οι διηγη-
ματογράφοι στην Ελλάδα κανουνε μια λαμπρή και
πολυαριθμη φαλαγγα. Δεν υπάρχει πεζογράφος που
να μ' ήν άρχισε με το διήγημα, αν εξαίρεσης τον
Καμπύση, που ξεχώριζε ύλότελα, και που ή ξεχω-
ριστή σημασία του είναι πως άγωνίστηκε να χαρά-
ξη καινούριο δρόμο στο νεοελληνικό θέατρο. Ό δρό-
μος αυτός, βέβαια, δεν άπόμεινε τόσο πλατύς όσο
τον είχε όνειρευτή ή συγγραφέας των «Κούρδων». Δεν
έλαβε καιρό να δείξη όλη του τη δύναμη. Άλλ' αν
το παράδειγμά του, άνήσυχος καθώς εΐτανε,
στάθηκε από μερικές μεριές επεκλίνουνο, γιατί δυνά-
μως, κι αυτό ακόμα μέσα τ' άλλα, κάποιο σκλά-

βωμα κάτω από τὴ μόδα τῆς τέχνης τῶν Βοριανῶν, καὶ τοὺς τεχνίτες τῆς νέας ποιητικῆς ἐπηρέασε ἀκόμα· μολταυῦτα ὁ Καμπύσης εἰδείξε τὴν ἀληθινὴ πηγὴ καθε δυνάτης τέχνης· τῇ ζωῇ. Τὸ «Δαχτυλίδι τῆς Μάννας» καθαρὰ φανέρωσε, ὅστερ' ἀπὸ τῆς ἱφηνικῆς δοκιμῆς, πῶς τὸ δῶμα δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ τίποτε οὐσιαστικὸ σχετικὰ μ' ἓνα ὠρισμένο κόσμος, ἀνίσως ἡ φαντασίᾳ τοῦ ποιητῆ δὲν ταιριάσῃ τὸ ρυθμισμὸς τῆς μετὰ ἀνατριχιάσματα τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς. Χωρὶς νὰ χαθῇ μέσα στὸ δαίδαλο θεωριῶν ἀμελέτητα φιλοσοφικῶν, καὶ καταλαβαίνοντας πῶς ὅ,τι πῶς ἀπ' ὅλα βαραίνει γιὰ τὴν αἰσθητικὴν, εἶναι τὸ ἁρμονικὸ πλάσμενο ὕφος καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀκέρεια μέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ γιὰ τὴ γλώσσα του, ὁ δάσκαλος τοῦ ὕφους καὶ διηγηματογράφος Ἀργύρης Ἐφταλιώτης ὀρίζεται καθαρὰ στὸ «Βρουκόλακα» τὸ σωστὸ δρόμο ποῦ πρέπει κανεὶς νὰ πάρῃ. Σὰν τὸν Henri Bataille γραφοντας τὴ «Λεπρή» του, ἔβγαλε ἀπὸ ἓνα δημοτικὸ τραγοῦδι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δραματικοῦ ἔργου του. Ἐκεῖνο ποῦ πηγάζει ἀπὸ τῶν ψυχῶν καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς τὸ μυστήριον, δὲ συγκεντρώνεται μέσα στὴν παράδοσιν, καὶ ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ δὲν εἶναι σὰ μὴ λίμνη ὁνείρου ποῦ ἀντιφεγγίζουσι μέσα της οἱ θεῖες ἀχτίνες τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων; Ὅταν ἐφαρμόζῃς τὴν παράδοσιν στὴν ταιριασμένη ἐκφράσιν κάποιων νέων κλισημάτων, δίνεις νέα ζωὴ στῆς παράδοσιν τὸ νόημα· καὶ οἱ Ἀρχαῖοι τί ἄλλο ἔκαναν παρὰ νὰ ἐκφράζωσι τὴν ψυχὴν τους καὶ τὴν ἐποχὴν τους, μέσ' ἀπὸ τοὺς μύθους τῶν περασμένων; Τὸν καρπερὸ αὐτὸ δρόμο ἐλπίζεται πῶς θὰ τὸν ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλοι. Νὰ ποῦ ὁ Βουτιεριδὴς δημοσιεύει στὸ «Νουμά» σὲ στίχους τραγωδία ἀπάνου στὸ τραγοῦδι τοῦ Γεφυριῦ τῆς Ἀρτας· τὸ θέμα του μᾶς θυμίζει τὸ θέμα τῆς Ἰφιγένειας. Ὁ γλυκὸς ἐλεγιογράφος Πολέμης ἔως δὲ βρῖσκεται τόσο μακριὰ, ὅσο νομίζουν, ἀπὸ τὸ ἴδιον μονοπάτι, μετὰ δραματικὰ του διηγήματα («Στὰ χεῖλη τοῦ κρημνοῦ», τὸ «Μαγεμένο ποτήρι» κτλ.). Ἀργότερα σκοπεύουμε νὰ κάμουμε τὴν ἀνάλυσίν τους. Ἔτσι καὶ ὁ Κωστής Παλαμάς μαζί μελέτησε τὰ παλιὰ τραγοῦδια τῆς φυλῆς του καὶ τὰ πράγματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἐτριψε τὴ σκέψιν του μετὰ δυσκολοσύμωτα προβλήματα τῆς ψυχολογίας γιὰ νὰ βγάλῃ ἀπὸ κείνα καλλιτεχνικὸ ὕλικὸ ἀνάστησε, γιὰ νὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ κείνον τὰ μυστικὰ μίξ τῆς τέχνης ἀπλῆς ἀκόμα, τὸν παλιὸ κρητικὸ ποιητὴ τῆς «Ἐρωφίλης», καὶ δημιούργησε τὴν «Τρισεύγεννη». Ρωτούσανε μόλις φάνηκε σὲ τόμο, ἂν ἡ «Τρισεύγεννη» εἴτανε δῶμα ἀληθινὸ, ἢ δραματικὸ ποίημα γιὰ διάβασμα μόνο. Τὸ βέβαιον εἶναι· πῶς τῇ δράσιν τὴν ἀδικεῖ κάποια προσπάθεια συμβολισμοῦ ποῦ ἀρέσει τοῦ συγγραφέα. Ἐν τούτῳ ἡ «Τρισεύγεννη» εἶναι ἔργο τῆς ζωντανῆς πραγματικῆς ζωῆς· ἀλλὰ καὶ μαζί ἔργο εἶναι φαντασίας καὶ ὁμορφιάς, ἔως παρὰ πολὺ διανοητικὸ γιὰ νὰ ἀρέσῃ σὲ ἄλλους παρὰ μόνο στοὺς διαλεχτούς. Καλλιτεχνικὸ κειμήλιον πολὺτιμο μίξ τέχνης ἀτομικῆς.

Ἡ γλώσσα του γοητεύει καὶ τραβάει μετὰ μουσικὴ τῆς σὰν τὴ γλώσσα τοῦ Δανούντιο καὶ τοῦ Μαίτερλιγγ. Ἐν τούτῳ τὰ πρόσωπα τῆς «Τρισεύγεννης» δὲν ξεχνοῦν τὴ γῆ ποῦ τοὺς δίνει μετὰ κείνη ἡ ἀπλὴ καὶ ἡ καθημερινὴ ζωὴ. Ὅμως οἱ ἱταπεινοὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἀπλοὶ ἔχουν πάντα κάτι τι πολὺ διανοητικὸ, τοῦλάχιστο γιὰ τὴ σκηνή, καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ πῶς ὁ Παλαμάς, κ' ἐκεῖ ποῦ ἡ δόξα του δὲν εἶχε τίποτε νὰ χάσῃ, προσπέρασε τὸ σκοπὸν του, πῆγε παραπέρα ἀπὸ τὸ θέατρο.

Ὑστερ' ἀπὸ τὸν «Κυρούλη» τοῦ Ψυχάρη, ποῦ εἶναι χτύπημα τῆς ἀθηναϊκῆς Νιτσολατρίας, οἱ «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμένοι» τοῦ Ταγκόπουλου δεί-

χνουνε μὴ ὀλογερὴ προσπάθεια νὰ συλλάβουν πολὺ πῶς σφιχτὰ τὴν πραγματικότητα. Ἡ ἰδέα ποῦ ὑποστηρίζει εἶναι παρμένη ἀπὸ τὰ σημερινά, καὶ ἂν καὶ ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου, καθὼς τὰ στοχάστηκε ὁ συγγραφέας, ἐνσαρκώνεται μὴ ἰδέα γιὰ τὸν ἄγωνα ποῦ πλέκεται, ὅλα του τὰ πρόσωπα, καθὼς ἐνεργοῦν καὶ καθὼς ἐκφράζονται, δείχνονται χεροπιστὰ καὶ αἰσθητὰ. Αὐτὸ ἴσα ἴσα ποῦ ἀγνωρίζονταν νὰ κάμῃ, νεωτερίζοντας, ὁ Καμπύσης. Μονάχα ὅσοι ἔχουν τὰ μάτια γυρισμένα πρὸς τὰ μελλόμενα μποροῦν νὰ φέρουνε τὴ χαρὰ τριγύρω στὴ Χάρη, ποῦ διστάζει καὶ ποῦ δὲν τολμᾷ. Μετὰ τὴ φωνὴ τοῦ Λάμπρου τῆς τὸ θυμίζει ὁ Ταγκόπουλος, καθὼς ἄλλοτε ὁ Ἑμμανουὴλ Ροῖδης στὴ νέα Ἑλλάδα, ποῦ πρέπει νὰ τῆς συντρίβουν τὰ «Εἰδωλα».

Ἀπάνου στὴν ἰδίαν ἰδέαν θεμελιώνει ὁ Καρκαβίτσας τὸν «Ἀρχαιολόγον» του, ἓνα καλὸ μυθιστόρημα, καλὰ παρατηρημένο, μετὰ ὅλες του τῆς διάφανες ἀλληγορίες, μετὰ ἥθη καὶ μετὰ χαραχτῆρες ἀπὸ κείνα ποῦ μοναδικὸς εἶναι γιὰ νὰ τὰ ζωγραφίσῃ μὴ γιὰ πάντα ὁ ἕξιος χρωστήρας τοῦ συγγραφέα τῶν «Λογίων τῆς Πλώρης». Μὰ πάντα ὁ ἑλληνικὸς νοῦς τόσο ἀποκορεῖ τὰ πολὺπλοκα χτίσματα, ποῦ δράματα καὶ μυθιστορήματα ἐκεῖ πέρα ἔχουν κοινὸ ἐλάχιστον, κάποια ἀδυναμία στὴν πλοκή. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ προτιμοῦμε τοὺς Ἕλληνες ἀπλοὺς διηγηματογράφους. Ἡ ὡραία συλλογὴ τοῦ Ξενοπούλου («Ἐσταυρωμένος ἔρως» κτλ.) οἱ «Ἱστορίες τοῦ Ἐφταλιώτη», ἡ «Χρυσανθή» τοῦ Ταγκόπουλου θὰ μᾶς δώσουν προσεχῶς ἀφορμὴ νὰ τοὺς σπουδάσωμε· ἔτσι.

D ASTERIOUS

ΘΕΙΟΣ ΠΑΛΜΟΣ

Τὸ βλέμμα σου ὑψώθηκεν ὡς ἓνας στεναγμὸς
Πρὸς τοῦ ἡλιοβασιλέματος τὴν πύρινν πορφύρα,
Τὴν ὥρᾳ ποῦ ἐσπέραζε τὰ στήθη σου ὁ καημὸς
Καὶ ποῦ μελαγχολίας σκιᾶς σκόρπαιεν ἡ φύσιν γύρα.

Κ' ἐνῶ φτεροῦγες ἀνοιγες πρὸς τὴν πλατειὰ τὴ θύρα
Τῆς χώρας τῆς ἀπελπισίας, γιὰ σένα ὁ στοχασμὸς,
Μέσ' τὴν καρδίᾳ σου — ὦ! εὐωδιὰ μετὰ καλωσύνης μῦρα—
Θρονιάστηκε, πρωτόσταλτος γλυκὰ, ὁ θεὸς παλμός.

Γιατὶ τὸ βλέμμα σου στητὸ πρὸς τὴν ἀλικοδόμη
Ποῦ μετὰ τοὺς ἥσκιους πάλεψε καὶ κόντεψε νὰ σβύσῃ,
Ξάνοιξε μέσ' τὰ σύννεφα νὰ λάμπῃ πέρα ὡς πέρα
Ὁ «Ἐρωτας», ὁ ἀπέραντος ὡς τ' οὐρανοῦ τὰ πλάτη,
Κ' εἴτανε ἴδιος σὰν τὸ νεῖδ ποῦ φῆς τὸν κάμπο ἐπέρα
Καὶ ποῦ ἀπάντησες ἐσὺ ἀργὰ στὸ μονοπάτι.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΕΛΑ ΝΑ ΠΑΜΕ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ

Στὴ δ Εἰρήνη Καποδίστρια

Σήμερα ἐπῆρα παλὴ τὴ βάρκα, τὴν ἰδίαν βάρκα,
Ὑστερὰ ἀπὸ τόσα χρόνια. Ἐφερα μὴ βόλτα γύρω
ἀπὸ τὸ νησάκι. Καὶ πῶς νὰ πάω παρὰ μετὰ κου-
πιὰ, ὀλομόναχος; Ἐλα μαϊστράλι. Κ' ἦρθε δροσερὸ
στ' αὐτιά μου γλυκομίλημα, καὶ στὰ μαλλιά λεύτερο
χάδι. Ὅσοσο θυμᾶσαι ὀλόγυρα τὸ λιμανάκι, θυμᾶ-
σαι τὴ βάρδια, θυμᾶσαι τὸν Ἀγιάννη; Τὴς βαρκού-
λες ποῦ σκάρωναν δίπλα στὸ ἐκκλησάκι; Πηγαίνω
ταχτικά ἐκεῖ. Τί ὁμορφος τοπούλης! Καὶ δὲ μπορῶ
νὰ μὴ γλυκοδακρύζω τώρα ποῦ οἱ βράχοι στολίζουν-

ται μετὰ τῆς ἀνθισμένης πικροδάφνης. Θυμᾶμαι τὸ κα-
κόμοιρον τὸ συντροφάκι μας, τὸ Γιάννη. Πανταίχω
πῶς θὰ τὸν ἰδῶ, πῶς θ' ἀκούσω τὸ λαχάνισμά του
πίσωθές μου. Ἐτρεχε πάντα ἡ μ' ἀνθούς πικροδά-
φνης ἡ μετὰ κανένα σκαρωμένο παραβάκι στὰ χεῖρα
του. Μᾶς καλοῦσε τότες ὀλόχαρος, σὰ σὲ πανηγύρι,
γιὰ ν' ἀμολάρουμε τὸ καράβι μετὰ τὰ φτερά. Ἀστρα-
φτες ἐσὺ ἀπὸ χαρὰ. Ἐτρεχες στὰ βράχια ὡς ἂν ζυ-
πημένη ἀπ' τὸ γιᾶλο. Κουδούνιζες τὴς ἀκρογια-
λιᾶς ἀπὸ κατὰ φωνῆς, κατὰ γέλοια. Ἐκεῖ συνηγορί-
ζες. Στὸ λιμανάκι. Μὴ ἡμέρα ἦρθε ὁ Γιάννης καὶ
σοῦ μᾶς ἀγκαλιὰ ἀνθούς ἀπὸ πικροδάφνης. Ἦτανε
ντροπαλὸς καὶ τρέμανε τὰ χεῖρα του. Ὑστερὰ πῆ-
γαμε μαζί κατὰ τὸ λιμανάκι, καὶ ρῆξαμε τὰ παρα-
βάκια. Ἐσὺ γέλασες, ἡ ἔκανες πῶς δὲν προσέχεις
καὶ πολὺ. Ὁ Γιάννης ρῆχοντας τὰ παραβάκια σὲ
κοίταζε νὰ ἰδῇ τὴν εὐκαρίστησόν σου, καὶ τὸ θα-
μασμό σου γιὰ δαῦτον. Μὰ ἐσὺ κοίταζες ἄλλου. Ὁ
Γιάννης γλύστρησε τότες ντροπιασμένος στὰ νερά.
Ἐπεσε τάχα ξεπίτηδες γιὰ νὰ σὲ καμῇ νὰ λυπηθῇς
γιὰ δαῦτον; Ἐσὺ πανταίχῃ στὸ συλλοισμό μου.
Ἐσὺ τρώμαζες, μὰ βλέποντάς τον νὰ κλυμπαχ γέ-
λασες καὶ δὲν πρόσεχες. Κεῖνος τράβηξε στὰ βαθιὰ,
θέλοντας τάχα νὰ σοῦ δείξῃ πῶς κλυμπάει στ' ἀ-
νοιχτά. Ἐφυγε μακριὰ, κατὰ τὸ νησάκι. Τὸν βλέ-
παμε καὶ τοῦ φωνάζαμε. Κεῖνος ἐφευγε περπιοτερο
κάνοντας ἀπλωτές. Μὰ ἀπόστασε. Ἐσὺ δὲν ἤξερες
νὰ καμῇ. Εἶδαμε τὰ χεῖρα του ποῦ σηκώθηκαν στὸν
ἀγέρα σὰν φτερά. Φώναζε. Μὴ βάρκα ἀμολήθηκε
ἀπὸ τὸν Ἀγιάννη. Ἐμεῖς κοιτάζαμε ἀποσβολωμέ-
νοι, σὰ νὰ λέγαμε. — Πᾶει ὁ Γιάννης, τρομάρα μας,
Βούλιαξε ὁ Γιάννης. Καὶ σὺ χλώμιανες. Ἐτρεμες.
Νὰ ἡ βάρκα, ἔρτασε. Τάχα εἶνε ζωντανός; Τὴ στε-
ρὴν στιγμὴ εἶδαμε ποῦ βούτηξε κάποιος στὴ θάλασ-
σα. Τάχα τὸν ἐπιάσε ζωντανός; Ὡ θέ μου, εἶπες.
Δακρύσαμε τότες καὶ οἱ δύο μας. Ἐσὺ τὸ μαντη-
λάκι σου δαγκάνοντας ἑλαινές. Εἶπα νὰ πάω καὶ
γὼ νὰ ἰδῶ ζωντανός εἶνε. Νὰ πάω στὸν Ἀγιάννη;
Μὰ ἐσὺ δὲ μ' ἀποκρίθηκες. Θυμᾶμαι πάντα στεκό-
σουν μετὰ ρουστιακὰ σου μακρούμενα, ἀπάνω σὲ
βραχούλια. Καθρεφτιζόσουνε στὰ γαληνεμένα νερά.
Φάνταζες σὲ μένα ἄρταστη. Τὰ μαῦρα σου μάτια
ἐτρέμανε ἀπὸ φῶς μέσα στὰ νερά καὶ σὺ στεκόσουν
ὥρα ἀμίλητη καὶ ἀτάραχη. Σὲ κοίταζα στὰ νερά,
σὲ κοίταζα. Σὺ οὔτε γύριζες νὰ μετὰ ἰδῇς. Ἐλυωνες,
μᾶκραινες γιὰ μένα μέσα στὸ βυθό. Τότες ἤθελα νὰ
ρῆξω πέτρα στὰ νερά, νὰ σβύσω τὴν εἰκόνα σου. Μὰ
φοβόμουν καὶ μὴ σὲ πειράξω. Ἐρηχες ἐσὺ ὕστερὰ χα-
λίκια καὶ τὴν ἐδιωχνες τὴν ὄψιν σου ἀπὸ τὴ γαλήνη,
καὶ τὴ σκέψιν σου ἀπὸ τὸ βύθον. — Νὰ ὁ Γιάννης!
Ἐλαχτάριστες ἀπὸ χαρὰ. Ἐτρεξες, πῆρες τὸ κεφάλι
του στὰ δύο σου χεῖρα, καὶ τὸν τήραζες γιὰ πολὺ
ὥρα στὰ μάτια του. Ὑστερὰ τοῦ δόσες μὴ μπάτσας,
καὶ σπασες τὰ γέλοια. Ἀπὸ τοῦ εἶπες. — Γιάννη,
μᾶς μου ἀχινούς. Βουτᾶς; Ὁχι, ὄχι, μᾶς μου
καλῆτερα πεταλίδες. — Κι' ὁ Γιάννης, σκύβοντας τὸ
σγουρό του κεφάλι, ὁ Γιάννης ὁ ψημένος ἀπὸ τὸν
ἥλιο, ἦρθε σιμὰ σου. — Θαρῆτε καὶ σεις στὸ βράχο;
— Ναι. — Τότες ἐπῆγαμε. Ὁ Γιάννης ἀνασκουμπώ-
θηκε ὡς τὰ γόνατα. Μάζευσεν τότες τὴς πεταλίδες. Σὺ
κοιτάζοντας τον χαμογελοῦσες τότες-τότε. Ὑστερὰ
τραγοῦδισες. — Ἐλα νὰ πάμε στὸ γιᾶλο. — Ἐγὼ
λάγκυα τὸ μάτι μου κατὰ τὸ γιᾶλο. Σὲ μὴ βαρ-
κούλα ποῦ ἀρμένιζε βαθιὰ, μετὰ πανάκι. — Γιάννη,
ἄσε τὴς πεταλίδες, εἶπες. Πᾶμε γιὰ φασκώμην. Καὶ
σὰ νὰ μὴν ἤμουν ἐγὼ ἐκεῖ τὸν ἐπῆρες καὶ
φύγατε. Σὰς κοίταζα, σὰς κοίταζα, μένοντας πίσω.
Βούρκωνε ἀπὸ ζήλεια καὶ θυμὸ. Σεῖς ἐφεύγατε κατὰ
τὸ βουνί. Καὶ δὲ γύριζες πίσω νὰ ἰδῇς τί κάνω.
Ἐγὼ ἔλυωνα ἀκούνητος καὶ γύριζα ὕστερὰ ἀπὸ
ὥρᾳ θλιμένος, μετὰ τὴν καρδίᾳ πνιγμένη. Ἀκούγα